

Hlavní název: Dějiny královského věnného města Dvora Králové nad
Labem
Druh dokumentu: Monografie
ISBN: null
Autor: Viták, Antonín, Konstantin
Donator NF
Strana: [213] - 232

SYSTEM
♦KRAMERIUS♦

Podmínky využití

NK ČR poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké, studijní účely a pouze pro osobní potřeby uživatelů. Část dokumentů digitální knihovny podléhá autorským právům. Využitím digitální knihovny NK ČR a vygenerováním kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky využití, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálu z digitální knihovny NK ČR není možné bez případného písemného svolení NK ČR.

Národní knihovna ČR
Klementinum 190
110 00 Praha 1

kramerius@nkp.cz

Ochotnické divadlo.

le určitých a spolehlivých zpráv zaražen spolek divadelních ochotníků již roku 1822 hlavním přičiněním *Brože*,¹⁸²² učitele na zdejší škole, který též ředitelství vedl. Však i před tím asi v r. 1812–17 hrávány byly hry postní neb pašijové^{1812–17} v jednom domě na náměstí; tyto nemohou se však počítati mezi hry ochotníkův. Spolek r. 1822 sestavený byl velmi čilý a silný, což nejlépe z toho vysvítá, že mu možno bylo v běhu čtyř let (1822–1826) přes sto veřejných představení v bývalém *Umlaufově* domě *) dáti, z nichžto arci větší část v jazyku Německém se hrála. Po r. 1826 ochabovala činnost a hrávalo se jen zřídka;¹⁸²⁶ mezi tím bylo jeviště přeneseno do prostrannějšího sálu *Svobodovského* **), když vedením *Frant. Holuba* v r. 1832–34 několikrát^{1832–34} se hrálo. Po těchto hrách bylo divadlo uloženo. Tehdejší spolek měl pěkné divadlo s množstvím plátěných dekorací.

Úplné desetiletí leželo divadlo v tvrdém spánku, ba zdálo se, že více se snad neprobudí k novému, čilému životu, však dobrá věc umí sobě sama proklestí dráhu. R. 1845 několik probudilých¹⁸⁴⁵ mladších občanů Královodvorských s študujícími zasadili se o znovuzřízení spolku divad. ochotníkův, vyvolivše sobě usazeného zde lékaře *Jind. Landroka* za ředitele. Byloť to v době, kdy České zvuky jižž zde onde jen v městě našem se ozývaly, kde tupeno bylo vše a kaceřováno, co vůbec Českého, a všemožně pracováno bylo k tomu, aby cizáctví volná klestila se dráha. Tuf ovšem za poměrů takových dosti chvalné bylo, že se alespoň střídavě Česky hrávalo. Z představení tehdaž provozovaných vyplácela se však nejvíce Česká. Ředitel *Landrok* byl duší celého podniknutí, věnoval každou chvíli prázdnou této ušlechtilé zábavě, až konečně

*) Čís. 44. na náměstí, nyní p. P. Stuchlíkově náležející.

**) Čís. 2. na náměstí vedle c. k. okresního úřadu.

1848 politický ruch r. 1848 kázal divadlo složit a vyčkati dobu zába-
 1854 vám duševním příznivější. Avšak teprve r. 1854 pomýšleno *Veine-*
rem, *Babáčkem*, *Bartáčkem* a j. na to, aby divadlo zase postaveno
 a několik her uspořádáno bylo. Za tehdejších dob reakce a úsilov-
 něho germanisování těžko bylo dosáti povolení k hrám Českým,
 než za příznivého vyřízení žádosti podané *J. F. Babáčkem*, jak
 městského tak i politického úřadu zdejšího, podařilo se konečně
 r. 1855, že místodržitelské povolení, avšak pouze na 3 představení
 došlo. Mezi touto dobou pilně pracováno na opravě a částečném
 znovuzřízení dekoračních částí divadla, i slušno podotknouti, že
 obecní zastupitelstvo ušlechtilou snahu ochotníkův všemožně hmot-
 ným způsobem podporovalo. Šatnice a větší část náradí byly při-
 šly sedmiletou přestávkou skoro veskrz na zmar a než pomýšletí
 se mohlo na první představení, vydáno bylo přes 100 zl. na plátno,
 barvy a p. Tu v měsíci září 1855 ve valné hromadě ochotníků
 zvolen jednoglasně *Antonín Tkadlec* za ředitele a *J. F. Babáček*
 za správce divadla. Osmnáctého listopadu téhož roku otevřen po-
 prvé zase chrám Thalie s Klieperovým „Divotvorným kloboukem“
 v sále *Lorence* *); první toto představení vyneslo 63 zl. 23 kr.
 v konv. m. — Od té doby hrálo se často; páska přízně k věci
 dobré poutala vždy více obecenstvo se sborem ochotníkův, mezi
 nimiž velkou zásluhu vydobýval sobě ředitel obezřelým, přátelským
 sobě počínáním proti údům samým, tak že tenkrát již divadlu
 zdejšímu kynula příznivá budoucnost. Čisté výnosy věnovány k za-
 pravení dlubů, škole, chrámu Páně, ústavu chudých, pohořelým
 a t. d. Až do r. 1862 vedl ředitelství *A. Tkadlec*. Za nově zvo-
 leného ředitele *Dr. Ant. Tomsy* hrálo se málo, dávaly se mimo
 jiné také tyto hry 6. dubna 1862 „*Đáblův podíl*“, komický obraz
 se zpěvy, na žádost dne 30. dubna po druhé, v kterém vynikl
 zvláště *Tkadlec* výtečným zpěvem. 27. dubna: „*Brute, pusť*
Césara“ a „*Po půl noci*“. To byla poslední hra pod novým ředi-
 telstvím.

Mezi ochotníky vypukly lichým podezříváním některých osob
 rŕznice a rozepře a divadlo se uložilo; mnoho nescházelo a spo-
 lek byl by se rozpadl, neboť nic nebezpečnějšího pro spolky vů-
 bec a ochotnické zvláště, jako vnitřní sváry. Po roce, když se
 všecko zase upokojilo, sešli se k vyzvání tehdejšího mŕšťanosty
Jos. Rŕhricha ochotníci četně ke schůzi, v níž se ustanovilo, že
 budoucně bude řiditi divadlo výbor, kterýž hned na to zvolen byl
 a sestával z *J. Sedláčka*, pokladníka, *P. Stuchlíka*, kontrolora,
J. Babáčka, režiséra, *A. Tkadlece*, a *Fr. Bíbla*. Dekorace a šatnice
 toho roku na mnoze utrpěly, jelikož se v čas interregna na ucho-
 vání a ošetřování jich docela nebledlo, až pro uvarování větší ještě
 zkázy jmenován jest městskou radou *J. Babáček* dozorcem diva-
 delního majetku, jenž uvedl věci zas v slušný pořádek. Za tohoto

*) Místnost pro Hankovo divadlo zakonpená.

řízení se provozovaly od r. 1864 až 1865 následující hry: „Chudý písničkář“ obraz ze života, „Tvrdohlavá žena“ báchorka od Tyla, „Svatojanský dvůr“, „Strakonický dudák“ báchorka od Tyla, „Sládeci“ od Erbena a „Klobouk“ dle Emile Girardin od Hory, „Don César de Bazano“, činohra, „Ouklady a láska“ od Schillera, „Don César de Bazano (po druhé)“, „Mlynář a jeho dítě“ obraz ze života od Raupacha, „Zlatohlav“ báchorka od Tyla, „Zámecké schody“ veselohra a „On je nemocen“ veselohra, „Lesní panna“ báchorka od Tyla, „Doktora Fausta domácí čepička“ fraška.

Z toho je patrné, že ochotníci zvláště v r. 1864 byli velmi pilní, a dle mnohých velkých příjmů (které často 80 zl. dosahovaly) též vidno, že obecnost znala snahu jejich podporovati. Hlavní pakou této nevšední činnosti bylo zajisté „provolání“ v květnu r. 1863 výboru pro vystavění důstojného pomníku „Hankova di-
vadla“, jemuž předsedal *Ant. Tkadlec*, a které jistě velmi na ochotníky působilo, neboť povážíme-li že se v r. 1864 divadlo, které
velmi vkusné a velké jest a množství dekorací čítá, zcela nově
zříditi musilo, což velmi mnoho útrat vyžadovalo, jest suma, která
se pomníku věnovala, zajisté dosti značná. Pro mnohé příčiny odstěhovala se Thalie ze sálu, v němž ubytována byla, a odpočívala do listopadu 1865 v komoře školní budovy, protože se žádná jiná pohodlná místnost najíti nemohla. Koncem téhož roku dostavil *Šupich* veliký a vysoký, divadlu velmi přiměřený sál, kterýž hned s veškerou ochotou naši Thalii uvítal.

V listopadu byli sezváni všichni ochotníci a ochotnice, a po delší poradě se usnesli, že se zvolí nový výbor a ředitel. Po dokonáním skrutiním padla volba na *Ant. Tkadlec* co ředitele a předsedu výboru, do něhož *Bíbl* režisérem, *Stuchlík* pokladníkem a *Parlík* a *Sedláček* kontrolory zvoleni byli. Divadelní personál byl mnohými mladšími herci sesílen a ustanovilo se, že dne 8. prosince první představení dávatí se bude. Tato první hra byla „Perla Savojská“ obraz ze života z Franconzského od Tyla. Na vánoční svátky se hrálo: „Chyba lávky“ obraz ze života od Kaisera, na počátku ledna 1866: „Čech a Němec“ fraška od Štěpánka. po krátké přestávce počalo se zase dne 11. března 1866. „Pokuta muže“ fraška francouzská. Dne 2. dubna „Řemeslnická merenda“ komický obraz, před tím na žádost po druhé: „Pokuta muže“. Dne 22. dubna „Zdali mne miluje?“ Veselohra od *Fr. J. Jankeho* rodáka Kralodvorského. Kus i souhra se líbila a byla potleskem schválena. Na to: „Zapečetěný měšťanosta“, Fraška od Raupacha. Dne 29. dubna: „Zámecké schody a Ostruhová ulice“ fraška, a na všeobecnou žádost „Řemeslnická merenda“ po druhé. Příjmy od 40 do 90 zl. r. č. — Tímto představením se saisona skončila. Valná hromada svolaná dne 12. ledna 1866 obnovila volbu ředitele a výboru. Za ředitele opět zvolen *A. Tkadlec*, do výboru, *Bíbl* (režisér), *Hanibal. Janke*, *Čížl*, *Suchlík*; též uzavřeno též představení v čase zimním dáti, k nimž však pro rozličné příčiny, zvláště

1867 pro nedostatek herců nepřišlo. Teprvé dne 5. května 1867 přišlo k první a též poslední hře, byloť to Rosiérovo drama „Víra, naděje a láska.“ Hra byla ucházející. Veškerá zde uvedená data nám zřejmě ukazují, z jaké obliby se zde divadlo těší, zhývá jen podotknouti, že obecnstvo vždy routinu a mistrnou souhru očekávat uvyklé jest. Nastávající reorganisace spolku, která jest již velmi nutnou potřebou, dává nám dobrou naději, že spolek sesílen poznovu rozkvetne a blahodárné ovoce ponese. Pánům, kteříž se toho podniknutí hodlají ujmouti, přejeme vytrvalost, sílu a dobrý zdar!

Hankovo divadlo.

Nalezení rukopisu Kralodvorského zajisté jest velikou událostí, týkající se celého národa, jakověž vzdělání národové důstojnými pomníky zvěčňují. Objevení rukopisu Kralodvorského zasluhuje v úplné míře, aby označen byl den nalezení jeho, a to tím spíše, an nás k vyvedení pomníku toho dvoji zavazuje povinnost. Jest to zajisté povinnosti naši, Hankovi postaviti pomník z vděčnosti za to, že nám před zkázou zachoval ten neocenitelný poklad; jsmeť však také povinni, město Dvůr Králové vyznamenati za to, že v lůně jeho onen převzácný poklad zachován byl. Dvoji tuto povinnost vyplníme, když postavíme Hankovi pomník tam, kde počátek svůj vzala nesmrtelná památka jmena jeho. Obraltě sobě Hanka za heslo, že „Národy nehasnou, dokud jazyk žije.“ — *Pomník jeho nesmí tedy býti nějaká „mrtvá“ socha, nikoli, pomník jeho musí míti ještě jiný účel; on totiž napomáhati musí k tomu, aby národní náš jazyk žil, aby se pěstoval a šlechtil.*

Takto promluvil sbor pro vystavění Hankova divadla r. 1863 1863
na den objevení rukopisu Kralodvorského k národu Československému ve zvláštním svolání.

Za tou příčinou sestavil se v den úmrtí Hankova r. 1861. 1861
zvláštní sbor, kterýž po všestranném uvážení usnesl se, Hankovi k oslavě a města Dvora Králové ku zvelebení postaviti „Hankovo divadlo.“ Nežli však s myšlénkou tou členové u veřejnost vystoupili, tázali se dříve jednotlivých občanů Kralodvorských, jak mnoho by asi hodlali přispěti, kdyby to ku stavbě pomníku nadzminěného skutečně přišlo? A hle, přislíbené příspěvky dosáhly sumu tří tisíců zl. r. č. na hotovosti, mimo jiné řemeslnické práce, povozy atd. Na tom základě otázal se též sbor zastupitelstva městského, co by ono ve prospěch stavby Hankova divadla z důchodů obecních učiniti zamýšlelo? A slavné zastupitelstvo zavázalo se sboru písemně, že ku stavbě té veškeré stavební dříví z lesův obecních věnovati chce, že se samo ku sboru tomu připojuje a že zájmy

jeho vždy a všude zastávati a podporovati se zavazuje. Dále požádal sbor várečné sousedstvo, aby mu povolilo, u nového pivovaru potřebné cihly na stavbu divadla vypáliti. A várečné sousedstvo nejen že žádost sboru ochotně vyslyšelo, ale i veškeré k tomu potřebné nářadí zapůjčiti slíbilo. Po šťastném provedení těchto kroků zadal sbor žádost k vys. místodržitelství za povolení k veřejným sbírkám po celém království. A vys. místodržitelství povolilo sbírky tyto na 4 leta, t. j. ode dne povolení až ke dni 17. září 1867.

Pak se přistoupilo k vypracování stanov, dle nichž hlavně obec v čelo celého podniknutí se stavi. Za předsedn zvolen *Antonín Tkadlec*, za pokladníka *Karel Tysovský* a kontrolora *Míchal Sobotecký*, za zápisníka *Karel Šindler*, za výbory *Jos. Sedláček*, *Karel Goll*, *Jan Rudl*, *Jan Paulus* a *Jan Pacák*, mlynář. Na podzim r. 1863 vysláni 3 členové výboru do Prahy k získání čestných členů a příznivců. *Dr. Frant. Lad. Rieger* přijal čestné předsednictví; čestnými údy stali se *Palacký*, *Šrauner*, *Wenzig*, *Purkyně*, *Krejčí*, *prof.*, *Náprstek*, *Fügner* a j. Provoláním k národu získáno podniknutí našemu 1000 zl. Měšťanstvo upsalo 3450 zl., na to složilo při první sbírce 550 zl. Místo stavební koupeno r. 1864 za 1650 zl. v Hradištské ulici.

Plán k divadlu zjedнан u architekta *Ullmanna*, kterýž však po mnohém upomínání poslal po 2½ roku material k plánn zpět, aniž by byl čeho učinil. Na to k návrhu *prof. Krejčího* odevzdán plán architektovi *Zítkoví*, kterýž ve spojení s architektem *Šulcem* vypracování plánu přijal. Avšak svízele válečné, jimiž město naše lonského roku těžce navštíveno bylo, pošinuly celé podniknutí do pozadí, tak že i architekt *Šulc* se domníval, že Hankovo divadlo více stavěti se nebude.

Než zpamatovavši se město poznovu uchopilo se původní myšlenky. V červnu r. 1867. zakoupilo k návrhu purkmistra *Bedřicha Tinusa* obecní zastupitelstvo překrásnou zahradu, téměř uprostřed města ležící za 9000 zl. a věnovalo ji Hankovu divadlu. Koupě učiněna tak, že věc sama sebou se zaplatí: vypůjčeno totiž ze zemské spořitelny Pražské 6000 zl., kteréž ve 30 letech amortisovány bndon. Úroky zapravovati se mají dílem z úrokův peněz prestančních a fondu kasárenského, dílem z výnosů místností zahradních, kdež beseda měšťanská se zařizuje. Tak dostane se městu mimo divadlo i místností besedních, kdež probuzené občanstvo Kralodvorské bude se moci scházeti nejen k nšlechtilým zábavám divadelním, ale i pěveckým a deklamatorním.

Mimo to opět v jiném sezení učinil purkmistr *Tinus* návrh, aby postaveno bylo nprostřed zahrady Hankovy na útraty obecní bronzové poprsí Hankovo, kteréž *Antonín Wagner* za levnou cenu 400 zl. zhotoviti se nvolil. Roznmí se samo sebou, že obecní výbor návrh purkmistrův jednohlasně přijal.

Ve valné schůzi divadelního sboru zvolen nový výbor a předseda, kterýmž stal se purkmistr *Bedřich Tinus*; dřívější předseda

a původce myšlenky Hankova divadla *Ant. Tkadlec* jest jednatelem; ostatní výborové jsou, a sice a) ze sboru divadelního: *Karel Tysovský*, pokladník, *Frant. Dobrovský*, *Jan Pacák*, mlynář, *Jos. Röhrich mladší*, *Jos. Böhm*, *Michal Sobotecký*, *Jos. Písl*, *Jan Babáček* a *Jan Ryšavý*; b) z výboru obecního. *Jan Rudl*, *Václav Gottwald*, *Vilém Röhrich*, *Karel Goll*, *Frant. Váls*, *Julius Prokop*, *Jan Puš*, *Václav Růžička*. *Jan Janke* *Frant. Petera*. Zároveň uzavřeno, že roku letošního na památku padesátiletého jubilea nalezení rukopisu Kralodvorského položití se má k divadlu základní kámen. Za tou příčinou vyslán jest sborem *Ant. Tkadlec* do Prahy k architektovi *Šulcovi*, kterýž s ním do Dvora Králové se odebral, aby nově zakoupených místností si prohlédl. Za nedlouho poslal náčrtky plánův, s podotknutím, že budova více státi nebude, nežli 10.000 zl. Plány ty všeobecné se líbí, jen že muoží pochybují, že by tak krásná budova divadlení i s místnostmi besedními za vyřknutou sumu postaviti se mohla. Nic však méně přijat jest předce při poslední hromadě návrh, že, *pakli stavba více nežli 10.000 zl. státi nebude, což ale nálezitě vyšetřeno a vypočítáno býti má, stavba se provede*. A pročez bude o letošní slavnosti vedle odhalení poprsí Hankova i základní kámen k divadlu položen. *Bůh žehnej dalšímu podniknutí tomuto!*

Zpěvácký spolek „Záboj.“

 1852 vybídnutí zpěvu milovného občana Kralodvorského, *Frant. Kubského*, scházivali se od r. 1852 zpěváci počtem asi 19 u *Frant. Dobrovského*, učitele hlavní školy, aby zpěvem se bavili a ducha svého tužili a šlechtili. Asi o 4 leta později chopil se myšlenky té *Jos. Röhrich* mladší, darovav povstávajícímu spolku 1859 větší díl bohatého archivu svého. R. 1859 a 1860 sesílen spolek 1860 ten tak mohutně, že dávány jsou veřejné zábavy a podnikány výlety, jako n. p. dne 12. srpna 1860 na *vinici Poličanskou*; pomýšleno též doby té na vypracování stanov, kteréž vysokým místodržitelstvím ze dne 23. května 1861 č. 26796 potvrzeny byly. Stanovami těmi vytknul sobě spolek za účel, společným cvičením pěstovati a zdokonalovati mužský zpěv vůbec, zvláště pak čtvero zpěv a vyplývající z něho zpěv sborný, aby tudy jednak údům spolkovým ušlechtilé pospolitě zábavy se dostalo, jednak aby prostosrdečně se zveleboval zpěv chrámový.

Spolek pozůstává z údů činných a přispívajících. Činní členové volí ze svého středu ředitele, správní výbor ze 4 údů sestávající a pokladníka. Čestným členem spolku může většinou dvou třetin hlasů jmenován býti, kdo podporovatelem a příznivcem zpěvu sborového jsa všude dobré pověsti požívá.

1861 1864 Předsedou spolku jmenován jest *Jos. Röhrich* starší, místopředsedou *Erdmann Šafařík*. Prvním ředitelem byl *P. Bedřich Landrok* až do 24. srpna 1861, místoředitelem *Frant. Dobrovský*, ve kteréžto hodnosti až do r. 1864 setrval, dne 6. ledna se poděkovav. Od doby té jest ředitelem *Karel Tysovský*, jednatelem a pokladníkem *František Dobrovský*. Činných údů bylo nejvíce 70, avšak jen kratinký čas, pak klesl počet jejich na 50, posléze na 20. Nynější členové jsou však otužení, vytrvalí a dobří zpěváci; zbývá jen to přání, aby zřízená byla opět škola pěvecká, jako před několika lety, tak aby spolek údy své sám si odchovával nebo jen tím způsobem možno bude spolek udržeti a sesílit. Čestným předsedou jmenován jest *kníže Taxis* a čestnými čleuy:

Frant. Černý, professor na konservatorium v Petrohradě, Ferdinand Heller, Jos. Hink, Frant. Kavan, P. Pavel Křížkovský, F. B. Lukas Arnošt Tovačovský (Förchtgott) a Hynek Vojáček.

Za ředitelování Frant. Dobrovského pořízen krásný prapor spolkový, na němž stkví se vzácné ostatky praporu někdejší stráže národní K. Havlíčkem zachované, totiž modrá pentle hraběnkou Dejmovou darovaná a špice. K obstarání látek a vyhotovení praporu sestaven výbor dám a slečen a sice: *Karolína Böhmová, Alžběta Dlabáčová, Jos. Dobrovského, Marie Durdíková, Majdalena Holubová, Anna Pacáková — Marie Bíblůva, Albina Josifkova, Frant. Holubova, Anna Oujezských, Leopoldina Röhrichova, Anna Timusova a. j. v.* Největších však zásluh o vkusné vyvedení zízkalý si *Karolína Böhmová, Anna Lupoměských a Majdalena Holubová*, učitelkyně průmyslu u dívčí školy. Na bílé hedbávné látce malován jest rodákem zdejším akad. malířem *J. Fiedlerem* v Praze Záboj co pěvec s varytem v ruce, pod ním heslo „Pěvec dobra miluji bozi.“ Na červené půdě stříbrem vyšit jest městský znak, pod ním nápis „Pěvecký spolek Kralodvorský Záboj.“ K staré pentli modré přidružila se ještě bílá a červená; bílá s nápisem „Zpěvem k srdci, srdcem k vlasti“, červená „Darem vlastenek Kralodvorských.“ Žerď jest kulatá půdy bílé s kolmými červenými čarami. Za praporečníka zvolen *K. J. Šindler*, ve kteréžto hodnosti setrval až do r. 1866, pak odevzdán jest prapor *Frant. Janeému.* 1866

Slavnost svěcení praporu odbývána zároveň s odhalením pamětní desky, zasazené na věži děkanského chrámu, kdež rukopis nalezen, dne 22. září 1862. K slavnosti té již s večerním vlakem 1862 dne 21. září mnoho hostů do Dvora Králové zavítalo. Druhého dne ráno učiněn počátek slavnosti hudbou po městě, pak následovala společná zkouška v sále Lorencově. O 9. hodině předsevzato jest svěcení praporu na uáměstí v následujícím pořádku: a) Zpívána píseň Svatovojtěšská. b) Oslovení jsou hosté předsedou „Záboje“. c) Přednešena řeč kmotrou *Maríí Bíblůvou*. d) Zatloukaly se hřeby. e) Řečnil praporečník. f) Zazpívány 3 sloky sboru „Gdě je Slavska domovina.“

Pak hnuli se účastníci ku kostelu, kdež seřadili se kolem věže. Odzpívána nejprve píseň Svatováclavská, pak řečeno a ku konci proveden sbor „Oslava rukopisu Kralodvorského“ od Krejčího. Na to zpívána v kostele hrubá mše sv.

Matkou praporu byla *Aloisie Fernbachová*; kmotrami: *Karolína Böhmová, Majdalena Holubová, Anna Pacáková, Röhrichová mladší, Marie Bíblůva, Anna Oujezských, Leopoldina Röhrichova*; kmotry: *Jos. Knižděk, Jan Pacák, mlynář, a Míchal Sobotecký.*

Po odbyté slavnosti kostelní následovala společná hostina. Odpoledne akademie v zahradě Lorencově, večer společenský ples. Třetího dne 23. září requiem za Václava Hanku, u večer studentská merenda v hostiuci Šindlerově; čímž slavnost svěcení praporu a odhalení pamětní desky skončena jest.

1864 R. 1864 zařízen jest zpěvácký spolek dívčí, avšak již příštího roku následkem jakýchsi mrzutostí a nedorozumění bylo mu zaniknouti. Škoda ho nastokrát, pěkně vyjímá se zpěv dívek provázený mužskými blasy!

Zpěvácký spolek „Záboj“ velmi jest činný; zúčastňuje se ve všech slavnostech chrámových i světských. Oslavuje zasnonbence, doprovází k poslednímu odpočinku v Pánu zesnulých našinců a hodnostářů, poctu vzdává smutečnými slavnostmi mužům o vlast velezasloužilým a k otcům se odebravším, zkrátka není slavnosti ani veselé ani smutné, kteráž by se obešla bez „Záboje.“

Když ještě dosti bylo údů přispívajících, dávány ročně 4 akademie; v novější ale době bez určitých programů Záboj uspořádává výlety a zábavy soukromé.

1862 „Záboj“ bere podílu téměř ve všech slavnostech národních;
1864 *byl v Praze roku 1862 i 1864, v Brně při slavnosti Cyrilo-Metho-
dějské r. 1863 a na Kunětické hoře; při svícení praporů pěveckých
v Hořicích, Nové Pace, Jilemnicích a Jaroměři; působil při slavnosti
Hoříněvské; vyslal deputace k slavnostem do Brandýsa nad Orlicí,
do Borové, Chrudimi, Seml a Skutče. Mimo to zúčastňuje se ve
1866 všech slavnostech v okolí odbývaných; tak n. p. v listopadu 1866
v Josefově ku poctě císaře Františka Josefa I. Při pohřbu I. L.
Kobra v Hostinném byl „Záboj“ jediným účastníkem ze spolků
Českých.*

Největší ale vzájemnost jeví ku spolku Novopackému, Jaroměřskému a Hořickému.

Národní sexteto.

roku 1861 jedna akademie v Dvoře Králové dávaná zdařila se tak, že posluchačstvo rozjařeno jí až k tanci; avšak hudba příliš falešnými tony zaznívala, tak že nebylo lze při ní Terpsychoře holdovati. Nesnázi té odpomohl však *Frant. Dobrovský*, učitel hlavní školy, převzav na okamžik ten vedení zanedhalé kapely. Shledav pak, že i hudebníci i obecnstvo v tom si libují, učinil návrh, aby sestavil se spolek hudební, jenž by výdatně působil při všelikých zábavách.

Návrh s radostí přijat jest, a pomýšleno na zorganizování zmíněného spolku. Především zapotřebí však bylo hudebních nástrojů, pročež dáván dne 22 prosince 1861 *vínek u Kópů* ve prospěch národní basy, kterýž vynesl 19 zl. 30 kr. Za tento, jakož i za výtěžek (12 zl. 28 kr.) ze slavení *Silvestra u Šindlerů* a jiné příspěvky privátní koupeny klarinetty za 18 zl. 96 kr. a basa za 38 zl. Na to odbývána první produkce s národní basou u *Šindlerů*, při níž vytěžilo se 9 zl. 50 kr. Pak dávány merendy masopustní u *Šupichů* (výnos 13 zl.), *Koppů* (výnos 12 zl. 40 kr.); merenda divadelních ochotníků vynesla 7 zl. Pochování basy 4. března 1862 u *Šindlerů* zdařilo se nejlépe, neboť bylo čistého výtěžku 53 zl. 40 kr. Nyní mohlo se opět několik potřebných nástrojů hudebních zakoupiti, jako viola za 10 zl., housle za 5 zl., flétna C za 12 zl. flétna Es za 4 zl., triangl za 70 kr. Mimo to koupeno a potaženo několik smyčců atd. Během jednoho roku za hudební nástroje úhrnem vydáno 91 zl. 68 kr. Za struny vydal spolek za celý čas svého trvání 15 zl. 91 kr., posluha a útraty jiné obnášely 71 zl. 30 kr. hudebniny stály 61 zl. 74 kr., světlo 11 zl. 90 kr., k dobrým účelům odevzdáno 71 zl. 25 kr.; takže úhrnem vydáno 323 zl. 48 kr. do 4. února 1864.

Cifry tyto předeslali jsme proto, aby snadněji posouditi se mohlo, kterak mladistvý spolek ten přičiniti se musel, získav hram v kratinké době dvou toliko let tak značnou částku peněz.

Národní sexteto nebylo však pouze spolkem pro zábavu, nýbrž i dobročinným, dávavši produkce a akademie ve prospěch chudiny a poškozených. Tak 13. července 1862 provedena jest hra u *Šindlerů ve prospěch Černošců*, kdež vyzískáno 16 zl. Z jiných zábav opět dáno chudé školní mládeži 3 zl. Za dvě mše 1 nešpory, 1 litanie 1 requiem a dvě offertoria pro děkanský chrám Kralodvorský dáno 9 zl. 85; na *Hankův pomník* 5 zl., chudému žactvu po druhé 11 zl., chudému žactvu po třetí, a sice chlapcům 8 zl., děvčatům 4 zl.; třem nezámožným údům spolku na cestu k Brněnské slavnosti Cyrillomethodějské 14 zl.

Nesvornost však a pýcha některých neúdd byly příčinou zániknutí spolku tak krásného, dobře působícího a městn našemu velepotřebného. Posledně účinkoval při zábavě *po volbě Urbánkové* v listopadu 1865 zařízené, u přítomnosti vzácného hosta *J. S. Skrejšovského* a na Silvestra téhož roku u Šupichů.

Národní sexteto sestaveno bylo z 3 houslí primových, 3 secundových, 1 tenorových, 1 basových, 1 flétny a 1 klarinetu.

S o k o l.

za příkladem měst jiných sestoupili se i ve Dvoře Králové
junáctí mužové ve spolek tělocvičný „Sokol“ držíce se zá-
sady „že jen v zdravém těle zdravá mysl žije.“

Pan *Vilém Röhrich* vyzval účastníky k první schůzi na den
12. září 1862, ku kteréž 12 členů se sešlo. Koncem dubna 1863 1862
svolána první valná schůze. Doby té počítal spolek 80 bratrů, z
nichž dne 30. května 1863 zvolen jest *Jan Pacák*, mlynář za předsedu; 1863
Jos. Böhm, c. k. notář, *Jan Babáček*, *Hynek Janke* a *Jos. Sedláček*
za výbory a *Karel Šindler* za pokladníka. *Jan Blose*, vysloužilý
vojenský jmenován cvičitelem; začez dostalo se mu denně 1 zl.
r. m. po celé leto.

Pak přikročeno k vypracování stanov, kteréž 15. srpna 1863 1864
zadány, ale teprv 19. dubna 1864 pod č. 23026 potvrzeny byly.

11. srpna 1863 slaveno svěcení praporu, avšak bez vší oká- 1863
zalosti toliko spolkem samým, jenž již pouze 52 údů čítal. U ve-
čer téhož dne dáván ples.

31. srpna 1863 odbývána valná schůze, v níž *K. Šindler* z 1863
jednatelství se poděkoval; místo něho zvolen jest *Frant. Bíbl*.

Dne 7. února 1864 odbývána druhý Sokolský ples, a později 1864
na to divadelní představení ve prospěch „Sokola“ toliko spoluúdy
uspořádané a provedené.

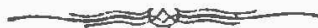
Ve valné schůzi dne 2. června 1864 odbývané zvolen jedno- 1864
hlasně za předsedu spolku *Pavel Stuchlík*; a dne 13. září téhož
roku *Jos. Písl*, mladší za cvičitele, za kteroužto příčinou poslán
jest ku cvičení na útraty spolku do Prahy. Při valné schůzi dne
28. dubna 1865 zvolen též *Pavel Stuchlík* za pokladníka a *Arnošt* 1865
Hnízdo za jednatele.

5. srpna 1865 odbývána opět valná schůze, v níž *Jos. Písl* 1865
děkuje se ze cvičitelství, jelikož účastenství příliš slabé bylo. Re-
signace ta nebyla však přijata, a pročež setrval až do 11. května
1867, kteréhožto dne, an spolek jen 13 činných údů čítal, „Sokol 1867
Kralodvorský“ z počtu živých vytrhnul.

„Sokol Kralodvorský“ napomáhal k zvýšení slavnosti všech dnů svátečních, zvláště ale národních, postaráváje se především o udržení obecnstva ve vzorném pořádku. Zúčastňoval se ve všech domácích slavnostech a v pohřbech mužů o národ a vlast zasloužilých. Ze spolku umřel jediný bratr *Jan Šupich*. Podnikal výlety do okolí, jakož i vždy ve 3 neb 4 nedělích jednou pochody 2 až 3 hodinové. Bral podíl při svěcení praporů zpěváckých v *Nové Pace a Jilemnici*; vyslal bratra *J. Babáčka a P. Stuchlíka* co deputaci k svěcení školní budovy v *Nové Pace a ku pohřbu Fügnerovu*.

Posledně účinkoval v obleku Sokolském při requiem za *Fügnera a Zvonaře*. Když J. V. císař František Josef I. v listopadu 1866 do města našeho zavítal, udržoval ještě pořádek po sokolsku, avšak již jen v obleku černém, neboť válka Němců s Němci připravila mnohého bratra o šat Sokolský.

Jakkoliv tělo i ducha tužící spolek ten pohroben jest, doufáme předce neomylně v jeho opětné v zmrtevých vstání. Kéž by jen brzy slavil své hlučné „alleluja!“

Zvyky a obyčeje.

ení snad v Čechách ani jediné dědinky, kde by se nebyly až po nynější dobu některé staré zvyky a obyčeje zachovaly; i v Dvoře Králové udržely se mnohé obyčeje, jež tuto v krátkosti vypíšeme.

K vůli jakémus pořádku probereme je postupně počínající novým rokem.

Na den sv. 3 králů chodívají po domech chlapi 3 sv. krále představující; každý z nich je v obličejí omalován, na hlavě má papírovou korunu a nějaká pestrobarevná zástěra ku krku přivázaná tvoří „královský plášť.“

Přišedše do světnice, počnou zpívati :

„My tři krále, my jdeme k vám,
štěstí, zdraví přejeme vám,
štěstí, zdraví, dlouhá léta,
my jsme k vám přišli z daleka.
Daleká je cesta naše,
do Betléma mysl naše!
A co ty tam „černý“ v zadu
vystřkujíš na nás bradu?“

Tu král „mouřenín“ předstoupiv, zpívá :

„Já uznávám, že jsem černý,
neb jsem z mouřenínské zemi,
slunce je toho příčina,
že je má tvář opálena.
Slunce je drahé kamení,
od Božího narození!“

Nyní spustí všichni tři :

„Do Bethléma pospícháme,
ještě málo peněz máme,
chcete-li páni přidati,
budem vám ještě zpívati.

Po písni přejí „králové“ šťastný nový rok, a obdrževše nějaké odměny, jdou o dům dále.

Na „družebnou“ neděli chodí dívky po domech s „litem“, totiž s ratolestmi v ruce, které mají pentličkami, obrázky a podobně okrášlené zpívajíce:

„Lito, lito neseme
s červenými vejci,
žlutými mazanci.
Jaký je to mazanec
bez koření bez vajec?
Fiala růže
kvěsti nemůže,
až nám pán Bůh pomůže
se stoličky do lůže.
Radujte se babičky
s červenými čepečky.
tráva bude růsti,
žito bude kvísti,
slepičky vajíčka budou nésti,
a my je budeme jísti.
Svatý Petr z Říma
dal nám flaši vína.
abychom se napily,
Pána Boha chválily.

Za to bývají dívky poděleny všelijakými dárky, buď penězi, buď rohlíkem, perníkem, jablky a podobně.

Na neděli „smrtnou“ ještě před několika roky „mladší chasa“ vystrojovala z hadrů a starého šatstva ženského smrt, zde tak zvanou „smrtholku.“ Na krk jí dali na místě korálů na šnuře navlečená barevná vejduka a do ruky kosu. Majíce tuto „smrtholku“ na vysoké tyči přivázanou, hnali se sní při zpěvu a povyku na strmou skálu, pod níž Labe teče.

Nyní přečetl se smrti ortel a pak byla svržena se skály do vody; vracejíce se zpět zpívali:

„Smrt jsme vám zanesli,
Lito jsme vám přinesli!“

Zdá se, že obyčej tento již v zapomenutí přichází.

Na „škaredou středu“ vyběhnul obyčejně z věže kostelní muž, povříslý obvázaný, s zrzavou parukou na hlavě a s pytlíkem střepy naplněným v ruce, představuje „Jidáše.“ Běhaje od domu k domu, prosil o nějaký peněžitý dárek; tlupa hochů jej při tom s pokřikáním, řehtáním a „klapačkami“ provázela.

Když již dost „vyholdoval“, běžel za město, kde na některém stromě se věšel, avšak provázecí jej mládež mu povříslu, na němž visel, přerázla a sním v pokřikování.

„Jidáš jde zástupem
s hrozně velkým hlukem“

zpět se vracela. I tento obyčej již zanikl.

O velikonočním pondělí chodívají chlapci a i odrostlejší chasníci s „pomlaskou“ k děvčatům na koledu. Vyšlehavše je, obdrží darem buď kraslici neb cos jiného.

V předvečer *sv. Jana Křtitele* pálí se ohně Svatojanské; a hoši sebravše koště kde jen jaké nalezti mohli, jdou s nimi, aby prý „nemohly čarodějnice na košti komínem do sněmu letěti“, za město na nějaké návrší, kde koště pálí, rozličné rozpustilé žerty při tom provádějíce.

Na den *sv. Jakuba* panovalo před nedávnými časy ještě tak zvané „shazování kozla“ kterýžto barbarský obyčej již, jak se podobá, vymizel. Kozel k „shození“ ustanovený byl pentlemi okrášlen, máje rozmarýnový věnec na krku; při zvuku hudby vynešen jest kozel na hřeben střechy hospody, kde slavnost se odbyvala, a po přečtení žertovného ortele s ní svržen jest.

Dole čekající řezník na polo zabitého kozla zapíchne; na to odebeře se shromáždění do hospody, kde se tancem baví tak dlouho, až se mu znamení dá, že „kozel“ již upečen, načež hodování nastane.

V pondělí o „posvícení“ odbyvá se „bití kohouta.“ V tento den ku dvanácté hodině dopoledne přijedou do města chvoji a věnci ozdobené saně, tažené 2 voly; na saních vpředu nalezá se *mouřenín*, kterýž k „odpravení“ určeného kohouta ve výši drží, jemu po straně stojí dva *Turci* s obnaženými šavlemi, v pozadí stojí „vyvolavač“ v kroji malebném. Za saněmi jede vůz s hudebníky; před saněmi běží „Nocaden“, totiž maskara do polou bíle a do polou černě ustrojená, nesouc v jedné ruce lucernu, v druhé koště, jímž cestu před povozy zametá. Mimo to jedou na koních rozličně ustrojené maskary; mezi lidem pak běhají tak zvaní „kašprlci“ totiž harlekýni a židé, rozličnými šprými a směšnými posuňky peníze od obecnstva sbírajíce.

Maskarní průvod tento při znění hudby projíždí náměstí i ulice, na příhodných místech zůstanou povozy státi a „vyvolavač“ za všeobecné veselosti sděluje obecnstvu v žertovné řeči program celé slavnosti „bití kohouta.“

Pak se celý průvod maskarní ubírá za město, kde na louce začíná tanec. Když se blíží večer, jdou maskary v průvodu hudby pro „družičky“, které jsou k tomu ustanoveny, by kohouta staly. Vrátivše se s nimi zpět na louku, po krátkém tanci utvoří maskary kolo, do něhož obě družičky, *Mouřenín* s kohoutem, a *Turci* se šavlemi vstoupí.

Tu přijde Žid, a přečte za hlučného smíchu posluchačů žertovný ortel; na to podá Turek jedné z družiček obnažený meč kterým tato na zemi ležícímu kohoutu hlavu utne. Utnutou hlavu napíchne si Turek na meč a s jásotem a hudbou berou se všichni do hospody k tanci.

Když jest statý kohout upečen, tu se ním družičky i maškary pohostí.

Sv. Mikuláš chodí jako snad všude tak i v Dvoře Králové na den svátku svého v průvodu poustevníka, Tyrolky, smrti a čerta poslušným i neposlušným dětem dárky rozdávat.

V y c h á z k y.

vůr Králové, jehož malebné okolí množství přirozených poskytuje vycházek, má u porovnání s jinými městy poměrně málo míst k vycházkám upravených.

Nejkrásnější vycházka jest bez odporu do „údolíčka“, které svou idylickou krásou veškerá ostatní daleko předčí, bohužel však zřídka kdy navštěvováno bývá.

Taktéž pěkná, ač poněkud vzdálena jest vycházka ke „Studánce.“ — „Studánka“ jest dobrou hodinu cesty od města vzdálena, však přes polovic cesty se koná lesem, což jest v době letní velmi příjemné. V utěšené údolině kolkolem lesy obehnané nalezá se dřevěná hospoda s lázněmi, jež velmi zdravou vodou se vyzna-
menávají.

Třetí pěkná vycházka jest ku „pramenu“ do poblízkého lesa, kde zřídlo vody, do města tekoucí, se nalezá. V době novější dala obec Kralodvorská velmi vkusně místo to zříditi.

Četněji navštěvované místo jsou před dvěma roky vystavené lázně ve Vorlechu malé $\frac{1}{2}$ hodiny od města vzdálené.

Roku letošního (1867) připojila se k vycházkám, ač téměř u prostřed města ležící „Hankova zahrada“, kteráž všechny zahrady toho druhu rozmanitostí svou předčí.

Obec Kralodvorská.

Město Dvůr Králové má dle sepisu r. 1865. odbývaného 6292 duší*), a skládá se z 666 čísel, z nichžto vlastní město tvoří 127 čísel, kterážto byla dříve branami a náspy úplně od domů na předměstích oddělena.

Ostatních 539 odpadá na předměstí a sice

na Hořejší s Vorlechem	165	čísel
na Dolejší	108	"
na Hradištské	83	"
na Šindeldářské	70	"
na Podhartské	112	"

Pozemků má obec Kralodvorská

5 jiter	772	roli,
"	841	zahrad a luk,
20 "	62	pastvin,
1486 "	305	lesů**).

Budov patří obci:

1. *Kostel děkanský.*
2. *Kostel sv. Kříže* na Dolejším předměstí.

*) Obyvatelstvo Kralodvorské jest *České*; Němcův sotva desátý díl. Děti jejich však silně počestují se, čehož nejlepším jest důkazem, že k učitelské poradě Česko-Německé dne 16. září 1867. v Dvoře Králové odbývané vyjma Israelitky (kteráž obě řeči plynne mluví a píšou) toliko jedno děvče Německé bylo lze sehnati; a k tomu ještě jest to dcera *Cecha* ale —

**) Z lesů v obvodu katastr. obce městské leží jen hájemství *Kracbašské* ve výměře 286 jiter 483 sáhů, a hájemství *Chalupecké* ve výměře 186 jiter 540 sáhů.

Ostatní hájemství, a sice	<i>Verdecké</i>	výměry	276 jiter	824	sáhů
	<i>Lipnické</i>	"	173	"	1281
	<i>Podstránské</i>	"	206	"	437
	<i>Zábořské</i>	"	476	"	1540

položena jsou u stejně jmenovaných obcí těchto.

3. *Radnice**), v níž ubytován nyní úřad okresní.

4. *Dům obecní.*

5. *Škola.*

6. *Děkanství.*

7. *Chudobinec* na Dolejším předměstí.

Cihelna, věž u brány Šindelářské a šatlava.

Pozemků má obyvatelstvo :

1564 jiter	224□ ^o	rolí,
147 "	673□ ^o	luk,
P5 "	1204□ ^o	zahrad
80 "	511□ ^o	pastvin.

Z lesů svých a pozemků ostatních i budov platí *sama obec*:

a)	daně pozemkové	1320	zl.	84	kr.
b)	" domovní a třídní	83	"	72	"
c)	" z příjmů a	29	"	27 1/2	"
d)	" za vyvazování pozemků	184	"	99 1/2	"
e)	" na potřeby okresu	129	"	34 1/2	"
f)	" na obchodní komoru Libereckou	—	"	10	"
	Úhrnem	1738	zl.	27 1/2	kr.

Obecné platí :

a)	daně pozemkové	7888	zl.	79 1/2	kr.
b)	" domovní	2289	"	44	"
c)	" sousední	911	"	87 1/2	"
d)	" živnostní	3410	"	40	"
e)	" z příjmů	1549	"	65 1/2	"
f)	" vyvážnutí pozemkův	1933	"	71 1/2	"
g)	" na potřeby okresní	1247	"	56	"
h)	" na obchodní komoru Libereckou	142	"	81	"
i)	" potravní	1038	"	—	"
	Úhrnem	22090	zl.	52 1/2	kr.**)

K městu Dvoru Králové patřily až do roku 1848 následující vesnice a sice:

a) *Šosné* :

<i>Verdek</i>	s	64	domy	a	443	obyvateli
<i>Novoles</i>	"	37	"	"	228	"
<i>Filířovice</i>	"	18	"	"	146	"
<i>Lipnice</i>	"	44	"	"	376	"

*) Až do r. 1833. nalezal se na radnici následující nápis Latinský: „Maec domus odit, amat, punit, conservat, honorat nequiciem, pacem, crimina, jura, probos.“ (Tento dům nenávidí ničemnost, miluje mír, trestá zločiny, plní práva, ctí šlechtěné). Při obnovování radnice za purkmistrování *Fr. Pišteckého* nápis ten setřen jest. Tyž purkmistr, postaral se o to, že dřevěné ondy lomenice na domech městských nahrazeny jsou štíty kamennými.

**) Data zde uvedená vyňata jsou z výkazů úředních na r. 1816.